

PEYGAMBER SIFATLARI*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytânî'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmânî'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh, alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Kemâ yenbagî licelâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn, muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'dü fa'lemû eyyühe'l-ihvân... Feinne efdale'l-hadîsi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesetin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'nnebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

إِنَّ الْهُدَى الصَّالِحَ وَالسَّمْتَ الصَّالِحَ وَالِاِقْتِصَادَ
جُزْءٌ مِنْ خَمْسَةٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ

(حم. د. عن ابن عباس)

RE. 109/14 *(İnne'l-hedye's-sâliha, ve's-semte's-sâliha, ve'liktisâde, cüz'ün min hamsetin ve ısrîne cüz'en mine'n-nübüvveti) Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*

Aziz ve sevgili kardeşlerim!..

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Ramazan münasebetiyle seyahatler yaptığımız için, bana göre uzun bir ayrılıktan sonra, böyle bir derste buluşmuş oluyoruz.

Allah Ramazan'da yaptığınız ibadetlerinizi, hayırlarınızı kabul eylesin... Sizleri rahmetine erdirdiği kullarından eylesin... Nice nice Ramazanlara erişip, nice makbul, güzel ibadetler yapmanızı nasib eylesin... Rızasını kazanmanızı nasib eylesin...

Ahirette hesabı geçip, cehennemden kurtulup cennete girmek suretiyle, asıl bayramları, en büyük bayramı da kazanmayı nasib eylesin... Her gününüz mutlu olsun, saîd olsun, bayram olsun... İki cihanda aziz ve bahtiyar olun.

Peygamber SAS Efendimiz'in hadis-i şeriflerinden bir demet, o gül bahçesinden bir deste size sunmak üzere konuşmaya başlıyoruz.

Bu hadis-i şeriflerin okunmasına ve izahına geçmeden önce, evvelâ Peygamber Efendimiz'in ruhuna hediye olsun diye; sonra onun bütün mübarek âline, ashabına, ezvâcına, evlâdına, etbâna, zürriyet-i tayyibesine, hulefâsına, ahebâbına, ihvânına ve hâsseten makam-ı irşâdının vârisleri ulemâ-ı muhakkıkîn ve mürşidîn-i kâmilînimizin ruhlarına;

Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyyü'l-Murtazâ ve sair sahabe-i kirâm (*rıdvanu'llâhi teâlâ aleyhim ecmaîn*) hazretlerinden, şeyhimiz, başımızın tacı, kutbu'l-aktâb ve gavsu'l-vâsilîn Muhammed Zâhid Kotku ibn-i İbrâhim el-Bursevî Efendimiz'e kadar, cihandan gelip geçmiş bütün mürşid-i kamillerimizin, evliyaullah büyüklerimizin,

Allah'ın mübarek sevgili kullarının ruhlarına;

Bizim de ahirete göçmüş olan bütün müslüman annelerimizin babalarımızın dedelerimizin ninelerimizin ecdâd ü ceddâtımızın, akraba u taallûkâtımızın, evlâdımızın, kardeşlerimizin, sevdiklerimizin, dostlarımızın ruhlarına hediye olsun diye;

Bu caminin bânîsi İskender Paşa'nın ruhuna, caminin çevresinde medfun bulunan mevtânın ruhlarına, bu İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Muhammed Hân Cennet Mekân'ın ruhuna, ordu-su mensubu mübarek mücahidlerin, şehidlerin, gazilerin ruhlarına hediye olsun diye;

Okuduğumuz eseri yazan Ahmed Ziyâüddîn-i Gümüşhânevî Efendimiz Hazretleri'nin ruhuna hediye olsun diye; eserin içindeki hadis-i şerifleri bize kadar nakil ve rivâyet eden ravilerin ve alimlerin ruhlarına;

Allah onların ruhlarını şad etsin, kabirleri cennet bahçesi olsun, makamları yüce olsun, onları memnun ve mesrur etsin, bizlere de tevfikini refik eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi, sevdiği kullar olmamızı, huzuruna sevdiği kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fatiha, üç İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım, buyurun!

.....

a. Peygamber Sıfatlarından Üç Sıfat

Bu öksürük, Mekke'den, oranın hatırası... Sırtıma bir cübbe getiriver, biraz üşüdüm dışarıda gâliba... El-hamdü lillâh... Peygamber

SAS Efendimiz, Taberânî'nin ve Ahmed ibn-i Hanbel, Beyhakî gibi kaynakların; İbn-i Abbas RA'dan ve diğer kırk beş ravinin şeyinden rivâyet ettiğine göre, bu hadis-i şerifte buyurmuş ki Efendimiz SAS:¹

إِنَّ الْهَدَى الصَّالِحَ وَالسَّمْتَ الصَّالِحَ وَالْإِقْتِصَادَ
جُزْءٌ مِنْ خَمْسَةٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ

(حم. د. عن ابن عباس)

RE. 109/14 (*Inne'l-hedye's-sàliha, ve's-semte's-sàliha, ve'liktisâde, cüz'ün min hamsetin ve ısrîne cüz'en mine'n-nübüvveti*)
“—Şunlar şunlar şunlar şunlar peygamberliğin yirmi beş bölüğünden bir bölüktür.”
Peygamberlik makamı yirmi beş şube ise; yirmi beş şubeden bunlar bir bölüktür diye buyurmuş. Şu sayılan şeyler. Peygamberliğin vasıfların güzîdelerinden olduğunu beyan etmiş oluyor, mühim şeyler olduğunu beyan etmiş oluyor. Yâni bir peygamber hangi sıfatlara sahiptir? Peygamberlik dendiği zaman o makama sahip olan insanın ne gibi halleri vardır? Ne gibi ahlakı vardır? Bu mühim... Peygamber, Allah'ın vazifeli kulu, Allah'ın emirlerini kullara getiren bir kul, olağanüstü kıymetli bir insan... E, bunun

¹ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.XII, s.395, no:4146; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.296, no:2698; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.106, no:12608; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.240, no:8010; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.48; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.276, no:791; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.28, no:5292; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.VIII, s.384, no:7537.

sıfatları nasıl olmalı, onlar nasıl insanlardı, nasıl güzel ahlâka sahiplerdi, nasıl güzel sıfatlara sahiplerdi? İşte şunlar, şunlar, şunlar... Burada üç tanesi sayılıyor, Peygamberliğin yirmi beş bölüğünden bir bölüktür. Yirmi beşte biridir. Neymiş bunları şimdi anlayalım. Üç şey sayıyor Efendimiz:

1. (*İnne'l-hedye's-sàlih*)

“Birisi hedy-i sàlih.”

“—Bir şey anlamadım hocam!” diyeceksiniz...

Doğru, anlatacağım. *Hedye's-sàlih*; bir...

2. (*Ve's-semte's-sàlih*) “Semt-i sàlih; iki...

3. (*Ve'l-iktisâd*) İktisad; bu da üç... Bu üçü peygamberliğin yirmi beşte birinden biriymiş.

b. Sadık Rüyâ

Peygamberliğin neden meydana geldiğini bildiren başka hadisi şeriflerde, Efendimiz buyuruyor ki meselâ:²

² Buhârî, *Sahîh*, c.VI, s.2563, no:6586; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.723, no:5018; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.532, no:2271; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.165, no:2137; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.78, no:575; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.173, no:30453; Neseî, *Süne-nü'l-Kübrâ*, c.IV, s.383, no:7625; Ubâde ibn-i Sâmî RA'dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.VI, s.2563, no:6587; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.1773, no:2263; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.541, no:2291; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1282, no:3894; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.233, no:7183; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.432, no:8174; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.123, no:393; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.211, no:20352; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.173, no:30450; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.189, no:4763; Ebû Hüreyre RA'dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.VI, s.2568, no:6593; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.1774, no:2264; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.106, no:12056;

رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ

(ش. حم. خ. م. ت. د. ط. ه. طب. وأبو عوانة والدارمي عن أنس وأبي هريرة وابن عباس)

RE. 288/3 (*Rü'ye'l-mü'mini cüz'ün min sittetin ve erbaîne cüz'en mine'n-nübüvveh*)
“Müslümanın rüyası, yâni iman ehli kimsenin rüyası, peygamberliğin kırk altı bölüğünden, parçasından bir parçadır, bir bölüktür.” diye bildiriyor.

Yâni, peygamberler rüya gördüler mi, onların rüyaları öyle sıradan bir şey değildir, onların rüyalarında gerçek vardır. Allah'ın rüya yoluyla, rüya âleminde onlara gerçek emri vardır. Rüyaları kıymetlidir. Rüyaları sıradan insanların rüyaları gibi değildir demek.

Peygamber Efendimiz de hangi rüyayı görse, gün ışığı gibi, gün aydını gibi, olduğu gibi rüyası çıkardı ertesi gün. Akşamdan görürdü,

Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.79, no:575; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.91, no:5891; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.41, no:3285; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.174, no:30460; Beyhakî, *Şu-abü'l- İman*, c.IV, s.186, no:4754; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.207, no:1364; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.II, s.330; Tirmizî, *Şemâil-i Muhammediyye*, c.I, s.353, no:415; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV,s.12, no:16242; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XIII, s.415, no:6050; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.432, no:8175; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XIX, s.205, no:462; Ebû Rezin RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI,s.245, no:11627; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.584, no:41402.

sabahleyin olduğu gibi çıkardı. Yâni, bir ilâhi haberleşme vasıtası oluyor rüya. Rüyada Allah söylüyor.

Ben aciz, naçiz kardeşiniz de kendi hayatımdan bazı misaller biliyorum, siz de biliyorsunuzdur. Yâni, sizin de bazen akşam bir rüya görüp de —belki içinizde böyleleri vardır— sabahleyin o olur, olmuştur, karşınıza gelmiştir.

“—Allah Allah, dün akşam ben bu rüyayı gördüm, bak bu sabah böyle oldu...” diye, bazen böyle şeyle karşılaşmış olabilirsiniz.

Ben karşılaştım hem de çok aşikâr, aynı, tıpatıp, aynen öyle şeylerle karşılaştığım oldu. Talebeyken daha hani böyle hocalık mocalık, sarık, cübbe, kavuk filan yokken, daha öğrenciyken olabiliyor yâni böyle şeyler.

Demek ki rüya da boş değil. Yâni, insanın zihnine bir şeylerin gelmesi... E, bu nereden geliyor? Geliş yeri önemli... Şeytandan gelebilir, nefisten gelebilir, meleklerden gelebilir, Allah-u Teâlâ Hazretleri gelebilir... Geliş yeri önemli. Yâni, bana bir şey geliyor; ama hangi kanaldan geliyor? Ekranda bir şey var, hangi kanal, nereden geliyor? Nereden yayınlamışlar da ekrana aksetmiş. Rüya ekranımız bizim, zihnimiz; ama oraya nereden geldiği önemli. Onun için, sâlih rüya da peygamberliğin bölüklerinden bir bölüktür.

Bunlar da, burada sayılan üç şey de peygamberliğin bölüklerinden bir bölüktür.

“—E, bize ne?” diyebiliriz değil mi...

Şimdi akıl yürütüyoruz kendi kendimize: Bize ne? Yâni, bunlar güzel şey, bunları edinmeye çalışalım! Bak peygamberler bu vasıflara sahip; biz de aklımızı başımıza toplayalım, böyle hallere sahip olmaya çalışalım! Çünkü peygamberler bu vasıftaymış.

Allah peygamberleri niçin gönderiyor dünyaya? Elle tutulur, gözle görülür misal olsun diye, nümune olsun diye.

“—İşte bak bu peygamber, öp elini, eteğini öp, ayağını öp; işte bu peygamber. Bak bunu hareketine, nasıl hareket ettiğine bak, ne söylediğine dikkat et!.. Bak bunun yolundan yürü, bunun izini takip et, emrini tut!..”

Nümune-i imtisâl diyoruz, *üsve-i hasene* diyoruz; Allah onları bize nümune insan olarak gönderiyor,

“—Ey kullarım, uzun tarife lüzum yok, ben böyle insan istiyorum. Böyle insan olmaya çalışın! Böyle mükemmel olmaya çalışın, böyle güzel olmaya çalışın, böyle salih olmaya çalışın!” diyor, bu güzel...

Kolaydır yâni, böyle bir öğretme yolu kolaydır. Misali ortaya koyarsınız, öğrenmek isteyenler o misale bakarlar, kendilerini ona benzetmeye çalışırlar. Demek ki bu üç sıfat, değerli sıfatlar. Şimdi bunları anlamaya çalışalım:

c. İyi Bir Gidiş

(*İnne'l-hedye's-sàlih*) *Sàlih*, iyi demek. İzahını yapacağım, iyi bir tavır, hal... Bu hadis-i şeriflerin okunmasına geçmeden önce de

ne diyoruz? (*Efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem*) “Hal ve gidişin en güzeli, Peygamber Efendimiz’in hal ve gidişidir.” diyoruz ya. Hadis’i okumaya geçmeden önce, size bir ön konuşma yaptığımız zaman, ne diyoruz?

“—Sözlerin en güzeli Allah’ın kelâmıdır. Hal ve gidişin en güzeli de, Peygamberimiz SAS’in hal ve gidişidir.” diyoruz.

Onun Arapçası ne? *Hedy...* Aslında *hedy* kelime olarak nereden geliyor? *Hedâ-yehdî*; yol gitmek ve yol göstermek demek. Yolu gösteren kimseye *hâdî* derler bu kökten...*Hâdî*, yol gösteren. Kendisine doğru yol gösterilmiş de, doğru yoldan gidene de, *mehdî* derler. Kendisine klavuzluk yapılmış da doğru yolda gidiyor mânâsına... Peygamber Efendimiz hem *hâdî*dir, hem *mehdî*dir. Yâni hem kendisi doğru yola klavuzluk yapıyor, hem de kendisine Allah tarafından doğru yol gösterilmiş de, o yoldan giden bir insan. Her yaptığı güzel...

Hedy de işte böyle hal ve gidiş diye tercüme ediyoruz, uygun. Hal ve gidiş sözü uygun, hal ve gidiş uygun düşüyor. Zaten *hedy* de biraz gitmekle ilgili. Kur’an-ı Kerim’de de Fatıha Sûresi’nde de ne diyoruz?

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

(الفاتحة: ٦)

(*İhdina’s-sırâta’l-müstakîm*) “Bizi doğru yola götür. Yâni, oraya klavuzluk et bizi ya Rabbi,

sevk et!” (Fâtîha, 1/6) diyoruz.

Oradan da anlıyoruz. (*İhdina’s-sırâta’l-müstakîm*) “Bizi doğru yola sevk et, oraya götür! Oraya gitmemizi sağla...” demiş oluyoruz. *Hedy* böylece hal ve gidiş demek.

Sâlih de uygun demek. *Raculün sâlih*; uygun, iyi insan demek. *Hedyün salih*; iyi bir hal ve gidiş, uygun, uyumlu demek yâni... Eskiler kullanırlar da, belki yeniler bilmezler,

“—Bu işe bu sâlihtir.” yâni, uygundur demek.

Uyan, tamam bu işi bu yapabilir, bu işi falanca adam yapabilir, o adam bu işe salihdir.

Hatta salih olmaya, uygun olmaya da ne diyoruz, *salâhiyet* diyoruz; salâhiyet...

“—Bu adam bu konu da salâhiyetlidir.”

Ne demek? Yâni, uygunluğu vardır bu adamın bu işe; bu işi yapabilir demek. Uygunluk demek yâni, onun da tam tercümesinin karşılığını bulmuş olduk.

Uygun hal ve gidiş... Uygunsuz değil yâni. Uygunsuz adam, uygunsuz kadın, uygunsuz vaziyet, uygunsuz söz... Yâni bunları biliyoruz, kullanıyoruz dilimizde... Uygun mu? Bir uygun var, bir uygunsuz var. Sözüün bir uygunu var, bir de uygunsuzu var. Vaziyetin bir uygunu var, bir de uygunsuzu var.

“—Uygunsuz vaziyette yakalandı! Polis götürdü...”

Ama burada uygun. (*El-hedyü’s-sâlih*) “İyi, uygun bir gidiş.” Tabii, bu uygunluk nereye

uygunluk olacak? Salihlik, salahiyet, uygun oluş... Nereye uygunluk olacak? Allah'ın emrine uygunluk olacak, Allah'ın rızasına uygunluk olacak. Allah'ın seveceği olacak. Demek ki, dine, kitaba, Kur'an-ı Kerim'e, şeriata uygun bir hal ve tavır; denmiş oluyor.

“—E, hocam, kelime kısa da, anlamı şimdi kocaman oldu. Yâni, ben üç nasihat tutacaktım; ama şimdi ben bunun neresinden tutayım? Yâni çok büyüdü iş, genişledi...”

Doğru. Zaten İslâm küçücük bir şey değildir. Bir sistemdir, bir nizamdır İslâm. Hayat nizamıdır. Bizim her şeyimiz başka türlüdür, İslâmcadır, mü'minedir. Başkasının da başka türlüdür meselâ, Avrupalı'lar başka türlü düşünüyor. Amerikalılar'ın hali başka türlü...

Geçen bir televizyonda gösteriyordu Brezilya'da karnaval varmış, martaval vezninde karnaval... E, rezalet... Rezalet diz boyu değil, boyu aşmış, çamur... Neden? Düşündüm, Brezilya'nın sahası içinde Amazon ormanları var, vahşi kabileler var, daha medeniyetin gidemediği, ulaşamadığı köyler var... E kadın oradan çıkmış, gelmiş büyük şehre... Bu İslâm'ı bilmiyor, imanı bilmiyor, ahlâkı bilmiyor, edebi bilmiyor; orada düşmüş şebekelerin eline... Tabii böyle rezalet olacak.

İnsanı insan yapan nedir? Eğitimidir, bilgilerdir, terbiyesidir. E, o terbiye olmayınca tabii, o karnaval olacak, rezaletler olacak, ölümler olacak, şikâyetler olacak...

“—Çok şikâyet ediyorlar, her senede tekrar ediliyor, çok de rezaletler oluyor.” diyor.

Dikkatimi çekti, ibretli bir şey; tamam...

İslâm kendine mahsus bir sistemdir, nizamdır. Her şeyi kendine mahsustur. İslâm'ı başkasıyla tarif etseniz, doğru tarif edemezsiniz, tarif edemezsiniz... Meselâ, leylağın rengi ne renktir? Leylak, leylak rengidir... Çünkü ne diyeceksin, işte biraz kırmızı, biraz mor, mavi karıştırdığın zaman işte şu... Canım işte, leylak rengi. Yâni gök rengi filan... Hani böyle renkleri bazen anlatıyoruz ya; ancak kendisiyle anlatıyoruz. İslâm da kendisi İslam'dır...

“—İslâm demokrasi midir?”

“—Hayır!” İslâm demokrasi değildir, sakın ha!.. İslâm demokrasi falan değildir, İslâm'da demokrasideki kadar kötülüklere müsaade yoktur.

“—Var mıdır? İçki içmek serbest midir?”

“—Değildir!”

“—Zina etmek serbest midir?”

“—Değildir!”

“—Edepsizlik yapmak, günah işlemek... Evin içinde işliyor canım, sana ne... Kapısını kapatıyor...”

“—Evinin içinde bile işleyemez...”

“—Neden”

“—İslâm nizamı böyle...”

“—Demokrasi?”

“—Demokrasi evin içine karışmaz. Halkın hepsi bir edepsizce işe karar verirse, o iş yapılır. ‘Şu

meydana çıplak iki heykelin resmini koyalım!’ derler, belediye meclisi karar verir, koyarlar.”

“—Neden?”

“—E, demokrasi var. İkisi karar verir, tamam...”

“—E, bunlar sarmaş dolaş iki heykel olsun.”

“—Tamam, o da âlâ, onu da koyarlar. Kabul ederlerse olur.”

“—Neden?”

“—Canım işte, bu hükümeti, bu belediyeyi, bu şehri bunlar idare ediyor; halk kabul etti mi, bu böyle olur.”

İslâm’da öyle olmaz, İslâm’da demokrasi yoktur. Halkın idaresi yoktur İslam’da... Kötülüğün hâkimiyeti yoktur. Kötülüğü yapabilme serbestliği yoktur. Kötülük yapılmaz, kötülük yasaktır İslâm’da...

“—E, hangisi daha iyi? Hürriyet mi iyi, hürriyetsizlik mi iyi?”

“—İslâm daha iyi... Çünkü kötülüğü engelliyor, yaptırtmıyor.”

Aslında bu bizim çağdaş toplumlarda da bazı şeyler yaptırmıyor. Neden yaptırmıyor? Bayağı, aşikâr bir tehlikesi görülen şeyler yaptırmıyor.

“—Bu genel sağlığa aykırıdır, bunu yapamazsın!” Geliyor adam mühürlüyor, dükkânı kapatıyor.

“—E, canım, demokrasi var memlekette, ben bu dükkânı çalıştıracam, ne kapatıyorsun?”

“—Kapatırım, var mı diyeceğin? Demokrasi

memokrasi tanımam, burada halkın sağlığı önemli...”

“—Allah Allah, bak şu belediye zabıtasının yaptığına... Bak nasıl şeyler yapıyor, zorbalık yapıyor! Ama kimse de bir şey demiyor.”

Neden? Memnun... Halkın sağlığını korumak bakımından, genel ahlâkı korumak bakımından, suları korumak bakımından...

“—Deniz kenarına villa yapamazsın... Kanalizasyonu oraya veremezsin...”

Bir sürü yasaklar, bir sürü yasaklar, bir sürü yasaklar. Neresi hürriyet? Toplum ilerledikçe, hürriyetler azalıyor. Toplum nizamını koruyucu tedbirler artıyor yâni. Şunu yapamazsın, bunu yapamazsın. Tükürmek serbest mi? Değil... Meselâ...

Onun için, çağdaş toplumlarda aslında birçok şeyi yasaklıyorlar. İslâm da yasaklıyor yâni, İslâm’ı onlar yasakçı diye kınamasınlar. İslâm’da yasaklıyor; ama İslâm’ın yasakladıkları kötü şeyler. Zinayı yasaklıyor. Bu toplumda, ya da batı toplumunda adam diyebiliyor ki:

“—Sana ne! İki kişi bir şeye karar vermişse kanun bunlara ne karışıyor?” diyebilir,

Bunu bizim hukukçular içinde de söyleyenler var:

“—Kadın da râzı, erkek de râzı; iki kişi böyle bir şeyi yapmaya razıysa, kanun bunun peşine ne koşuyor? Niye evi basıyor?” diyor.

İslâm’da basar... Neden? İslâm beş gayeyi şey yapıyor. Nesli korumayı amaçlıyor. Öyle

gelişi güzel, anası babası belli olmayan evlat istemiyor İslâm... Aile istiyor, ana babanın belli olmasını istiyor. Nesebin sahih olmasını istiyor. Soyu, nesebi korumak istiyor İslâm...

Sonra insan sağığına, insanın kendi vücuduna aykırı şeyleri yasaklıyor. İçki yasak;

“—Sana ne ya hu? Çekil benim karşımdan, bırak!..”

Dün akşam uçakla Antalya’dan geliyoruz, tepsi içinde hanımefendiler ikram sunuyor bize, “göksel avratlar”... Hostes diyemiyorum ceza yazacaklar diye... İkram sunuyor, birisi sarı renkli; şu arkadaşın üstündeki kıyafet gibi, sarı renkli. Tamam, portakal... Ötekisi de şeffaf gibi... Soruyor yanımdaki:

“—Bu ne?”

“—Bu şampanya!” diyor.

Ha, İslâm’da öyle şey yok. İslâm’da olmaz, neden? Sarhoşluk aklı götürüyor, aklı götürünce de trafik kazası oluyor, şunu oluyor, bunu oluyor; İslâm bunu yapmaz.

“—Efendim işte, first class, birinci sınıf yer; bilmem ne...”

Suudi Arabistan havayollarında yok. Sen de istersen yapmazsın. Ne olacak? Çünkü adam buradan inecek, havaalanının yanında duran arabasına binecek, kullanacak. Alkollü kullanacak, ondan sonra kaza yapacak. Ne diye ikram ediyorsun zararlı şeyi... Mümkün olduğu kadar içirme...

Sigara yasak, kanunla yasakladılar; şampanya

serbest... Tezat var, İslâm bu tezadı kaldırıyor. Böyle zıtlık yok İslâm'da... Yasaklar var ama, yasaklar insanın kendisinin lehine, vücudunun sıhhatine, toplumun huzuruna yönelik oluyor.

İşte bunları yapmamız lâzım, bilmemiz lâzım!.. İslâm bir nizam olduğundan, İslâm nizamını bilmemiz lâzım. Nasıl evleneceğim, nasıl yuva kuracağım, nasıl evlat sahibi olacağım, nasıl ticaret yapacağım, nereden kazanacağım, kazancımı nasıl harcayacağım... İşte bu bir yaşam tarzı...

Başkalarınıninki farklı; Brezilya'nıninki farklı, İsveç'inki farklı... Bakın İsveç'ten bir misal. Burada olan bir arkadaş anlattı bana. İsveç'te tahsil görürken veya oraya bir ihtisas için gittiği zaman; İsveçli bir aile ile tanışmışlar. Adam kaptanmış, evinin anahtarını bizi arkadaşına vermiş:

“—Buyur, evimin anahtarı. Ben dört aylık, gemiyle gidiyorum; eşim yalnız kalacak, buyurun evin anahtarı...” demiş. “Buyurun evin anahtarı...” demiş bizim arkadaşına. Bu İsveç mantığı... Bunlar İsveçli...

“—Ben orada dört ay istediğim gibi yaşayacağım, bu da istediği gibi yaşasın.” demiş.

Çünkü, namus telakkisi farklı, dünya görüşü farklı... Çünkü, nizamlar başka türlü nizam. İslâm nizamı başka türüdür. Onun için, bu İslâm'ın nizamını öğreneceksiniz.

Nedir İslâm nizamının önemli, önde gelen mühim maddeleri? Farzlardır. Farzları öğreneceksiniz. Beş vakit namaz kılacaksınız...

“—Hocam, beş tane olmasa da üç tane olmaz mı?”

Tenzilat hakkımız yok... Tenzilat hakkımız yok, Allah böyle emretmiş. Elli vakit sevabı veriyor, beş vakit namaz.

“—Namazı öyle kılmasam da, böyle kılsam olur mu?”

Olmaz, olmaz... Çünkü Peygamber Efendimiz namazın nasıl kılınacağını tarif buyurmuş, vs. Yâni, İslâm'ın nizamına uyacağız. Bunları öğreneceğiz, farzları öğreneceğiz. Farzlar gibi, bir de olumsuz farzlar var. Olumlu emirlere farz diyoruz; namaz kıl, oruç tut, hacca git, malından zekât ver ve şunu yap ve bunu yap... Bunlar olumlu emirler, farz...

Bir de olumsuz emirler var, yâni yasak... Şunu yapma... Yalan, söyleme. Haram... Sonra, içki içme, haram... Faiz yeme, haram... Onlar da emir aslında, ama yasak diyoruz. Bu çeşit olumsuz emirlere yasak adını veriyoruz. Emirler ve yasaklar. Bunları öğreneceksiniz.

“—Hocam, ben daha öğrenmedim bunları.”

Olmaz, çok geç kalmışsın! Bunları ne zaman öğrenecektin biliyor musun? Bunların hepsini ezbere bilecektin. Ne zaman? Sorumluluk yaşına girmeden önce... Sorumluluk yaşına yani, meleklerin senin sevaplarını günahlarını kaydetmeye başladığı yaştan önce bunları öğrenecektin ki, günah işlemeyip, defterine günah yazdırtmayacaktın. Sevapları kaçırmayıp, günah yazdırtmayacaktın. Sevapları yapıp, sevap kazanacaktın.

Ne zaman yâni? Buluğ çağına ermeden önce öğretecektin. Demek ki, İslâm nizamında Allah'ın emirlerini çocuk daha buluğa ermeden öğretmek varmış. Bak, işte nizam değişti, nizamlar farklı. Şimdiki nizamda çocuklara oyunla bir şeyler öğretiyorlar, belli yaşa kadar bir şeyler öğretmiyorlar. İlkokul çağı masum bir çağ olarak kabul ediliyor vs. filan... İslâm'da öyle değil. İlkokulun son sınıfında veya ortaokulun başlarında çocuk buluğa eriyor. Yâni, sorumluluk başlıyor. Demek ki, ilkokulda çok mühim şeyleri öğrenmesi lâzım...

“—Hocam, bu kadar ağır şeyleri çocuk nasıl öğrenir?”

Buna terbiye ilmi derler. Çocuk terbiye ilmi, pedagoji derler. Bunun usulü vardır. Gene o farzları o yasakları o çocuğa onun anlayacağı şekilde öğretebilirsin. Büyüklere öğretim tarzı başka türlü olur, küçüklere başka türlü olur. Basit öğretirsin, ama gene öğretirsin. Öğretilebilir. Sade bir misalle kolayca öğretirsin. Öğretmen lâzım...

Böylece bir güzel hal ve gidişi olur insanın, bilir. Gıybet etmek günah diye bilir, iftira etmek günah diye bilir, dedikodu yapmamak lâzım diye bilir, yalan söylememek gerekir diye bilir; böylece bir hal ve gidişi ortaya çıkar kişinin... Hal ve gidiş. Nasıl hal ve gidiş? Güzel bir hal ve gidiş ortaya çıkar. Tamam, böyle bir hal ve gidişe sahip olması lâzım bir müslümanın.

“—E, biz bunlara sahip değiliz hocam!”

Neden? Çünkü biz çok başka kafalarla yetiştik.

Hem bizi yetiştirenlerin kafası başka türlüydü, hem de belki babalarımızın kafası başka türlü, hem de belki bizim şahsen kendimizin birçok şeyden haberi yok, kendi kafamız başka türlü. Yâni, biz müslüman olmamamızın mantıklı sonucu olarak hareketlerimi dzenleyebilmiş değiliz. Müslüman adam; ama şeriata düşman... Müslüman adam; ama laik... Müslüman adam; ama şöyle...

Kişi laik olmaz. Bunu bilmiyorlar. Kişinin laik olması demek ya kfir, ya münafık olması demek olur. Neden? Çünkü bir şeyi tutmayacak, tarafsız olacak... Devlet laik olur. Devlet vatandaşlarının inançlarına müdahale edemez, onların karşısında tarafsız olur. Sen şöyle yap, sen böyle yap diye baskı yapamaz. Olsa olsa devlet laik olur; fertler inançlı olur, bir inanca sahip olur. Yahudiyse yahudi olur, Allah saklasın... Mslmansa müslüman olur, el-hamdü lillâh biz müslümanız. Ha, devlet Yahudi'ye baskı yapamaz laik nizamda...

“—Sen sinagoga gitme, sen kiliseye gitme, sen Hıristiyan olma, sen papazlık elbisesi giyme!” diyemez.

Laiklik ne demek? Toplumun içerisindeki inanç gruplarının hareketlerindeki serbestlik demek... Devletin onlara baskı yapmaması demek... Devletin laik olmasını uygun görmüş Avrupa nizamları. Çünkü, bakmışlar Yüzyıl Harpleri olmuş, mezhep kavgaları olmuş, birbirlerini yakmışlar, yıkmışlar filan.. Sonunda bir sonuca da varamamışlar, sertlikten de bir sonuç ık-mamış. Katliamlar yapmışlar. Sen Barthelemi

katliamı gibi böyle... Akşamları evleri işaretle-yip ondan sonra koyun gibi kesmişler, kıtır kıtır kesmişler; öteki mezhepten diye... Kovmuşlar, saman alevlerinde yakmışlar, sen dünya yuvar-lak dedin diye işkence yapmışlar, engizisyon mahkemesine yargılamışlar...

Bakmışlar bu sertlikler sonuç vermiyor. Demişler ki:

“—Karışmayalım biz... Devlet bu işlere karışmasın, kişinin inancına müdahale etmesin!”

Ama devletin başındaki adam dindar olabiliyor. Meselâ, Amerika reisicumhuru kiliseye gidebiliyor. Bazıları vardı meselâ, yanında papaz gezdiriyordu. Her şeyi papaza soruyordu filan, dindardı bayağı... Şimdikinden önceki birisiydi. Ha, kişi dindar olur, bir dine bağlı olur, bir mezhebe bağlı olur, bir tarikata bağlı olur, devlet ona yan bakıp baskı yapmaz. Bu işte demokrasinin, laikliğin gereği bu...

Ama bizde ne yapıyorlar? Laikliği din düşmanlığı gibi anlayıp dine çatıyorlar. E bu, bu işi anlamamak demek yâni... Hazmedememiş, insan haklarını, hürriyetlerini anlayamamış. Karşısındakine hürriyet vermek istemiyor. Kendisinin istediğini yapmasını istiyor da, karşısındakine istediğini yapma müsaadesini vermek istemiyor bizim Türkiye'deki aydınlarımız. Karşısındakine müsaade vermek istemiyor.

“—E, ne olacak peki?”

“—Ben ne istiyorsam öyle olacaksınız!” diyor.

“—E, ben senin yolunu beğenmiyorum ki... Allah seni ıslah etsin, Allah sana hidayet versin... Allah seni, ne bileyim, düzeltsin... Sen yanlış yoldasın...”

“—Hayır, benim gibi olacaksın!”

“—Senin ne meziyetin var da, ben senin gibi olayım? Benim yolum daha güzel, daha mantıklı, daha temiz... İnsanlara daha faydalı, herkesin iyiliğini istiyorum. Tertemizim, pırıl pırılım, hayır yapıyorum, hasenat yapıyorum. Sen niye İslâm’a düşmansın, niye şeriata düşmansın?”

“—İlericiyim ben!”

“—Nerede ilerisin sen? Neye doğru ileri yâni, ilericisin de... Cehennem yolunda mı ilericisin? Yâni, bu ilerilik... Ha aşırıydın, tamam... İlerilikten kastın oysa aşırıydın. Çünkü sen daha laikliği anlayamamışsın, kanunları anlayamamışsın, anayasayı anlayamamışsın...” filan.

Neyse, bu noktalara tabii temas ediyoruz gerektiği için.

(*El-hedyü's-sâlih*) Şöyle bir güzel, uygun hal ve gidiş. Ahlâklı, edepli, sakın, terbiyeli hal ve gidiş. Yâni adam taşkın değil, azgın değil, saldırgan değil, küstah değil, *hedy-i sâlihe* sahip yâni, iyi bir hal ve gidişi var; bu bir... Peygamberler böyleydi. Saygın kimselerdi... Fazla komik, faza şakacı, fazla gayr-i ciddi, fazla zalim, fazla sert filan değildi. Yâni, *hedy-i salih*'i vardı, şöyle; sevimli, güzel, ciddi bir hal ve gidişi vardı. Birisi bu; *hedy-i salih*.

E, bu nasıl teşekkür eder, bu nelerle tahakkuk

eder? Bu küçük şeylerden teşekkül eder. Nasıl bir televizyonun ekranındaki görüntü küçük noktalardan teşekkül ediyorsa, vericideki her nokta bu tarafta gelip uygun ışığı sana getiriyorsa, o ışıkların birleşmesinden televizyondaki şekil meydana geliyorsa; nasıl bir halı iplik ilmiklerinden meydana geliyorsa; sen halıyı şey görüyorsun ama, halı düğümlerden meydana gelmiş. Düğüm, düğüm, düğüm, düğüm; halı olmuş. Onun gibi...

Sonra, hatta kendimizi düşünelim, kendimiz hücrelerden meydana gelmişiz. Hücre hücre, hücre hücre, biz olmuşuz. Köy köy, kasaba kasaba, bilmem ne Türkiye olmuş; gibi... Yâni, küçük cüzlerden meydana gelmişiz.

İnsanın hedyi de, hal ve gidişi de küçük parçalardan meydana gelir. Bu parçalar nedir? Bir eğitim sürecinde kazanılmış güzel meziyetlerdir. Doğru sözlülüktür, sakinliktir, sabırdır, merhamettir, vesairedir; bunlardan bir İslâmî karakter oluşur, bir güzel hal ve gidiş oluşur, aşırılıklardan uzak bir şeydir yâni. Güzel vasıflar grubudur; bu bir...

d. Güleç Yüzlülük

(*Ve's-semtü's-salih*) Semt de Arapça'da çeşitli mânâları arasında, heyet, görünüm mânâsına geliyor. Bundan da kasdı, insana şöyle bakıldığı zaman güleç yüzlü filan görünmesi. Hali de güzel, huyu da güzel, yüzü de güzel. Böyle tavrı da güzel...

Evet, müslüman biraz bu hususa dikkat edecek; güleç yüzlü olacak, açık yüzlü olacak, beşüş

diyoruz, beşâşet diyoruz, yüzde şöyle bir tatlılık olacak müslümânda... Yâni, bu tatlılık olabilir, insan yaparsa, biraz ağzını yayarsa tebessüm oluyor bu. Kaşını aşağı indirirse, kaş çatıklığı oluyor. Yâni, yüzdeki birtakım şeyleri, kaşları, gözleri, dudakları oynatmaktan yüzün manzarası değişiyor. Karşısındaki de ona göre memnun oluyor veya üzülüyor. Diyor ki:

“—Bu adam bana niye kaş çattı? Niye dik dik baktı, böyle niye başını çevirdi.”

Biraz böyle bakarsa, “Niye yan baktı?” diyor. Böyle bakarsa,

“Niye dik baktı?” diyor. Demek ki dik bakmak da doğru değil, yan bakmak da doğru değil... E, nasıl bakacağız? Yumuşak bakacaksın, tatlı tatlı bakacaksın, biraz da hatların yumuşak olacak, güleceksin.

Peygamber Efendimiz SAS buyuruyor ki:³

تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ

(ت. عن أبي ذر)

(*Tebessümüke fî vechi ahîke leke sadakatün*)
“Kardeşinin yüzüne tebessüm etmen, senin için

³ Tirmizî, *Sünen*, c.VII, s.213, no:1879; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.287, no:529; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.220, no:3377; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.183, no:8342; Bezzâr, *Müsned*, c.II, no:108, no:4070; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.307, no:891; Taberânî, *Mekârimü'l-Ahlâk*, c.I, s.26, no:20; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.70, no:2396; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.275; Ebû Zerr-i Gıfârî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.410, no:16305; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.202, no:10571.

sadakadır.” Biliyor muyduk? Ben birkaç defa söyledim, vaaza devam edenler bilir, devam etmeyenler ilk defa duymuş olabilirler. Tebessüm sadakadır İslâm’da... Yâni, cüzdanını çıkartacaksın, fakire bir para vereceksin, sadaka, tamam; ama, arkadaşının yüzüne tebessüm etmek de İslâm’da sadakadır. Bu da önemli, çünkü kaş çatıldığı zaman iyi olmuyor, dik bakıldığı zaman iyi olmuyor, dudak büküldüğü zaman iyi olmuyor, kaş kırıştırdığı zaman iyi olmuyor. Bir kaşını kaldırdığı zaman iyi olmuyor filan... Yâni, hepsinin mânâsı var, insanın kaşını gözünü oynatmasındaki; göz yumduğu zaman,

“—O adam, bu işe göz yumdu.” diyoruz; veya hut gözünü açtığı zaman,

“—Gözünü fal taşı gibi açtı.” diyoruz, o da bir duyguyu ifade ediyor filan. Hasılı, şöyle karşısındakini memnun edecek bir güzel görünümde olacak. Hali de güzel olacak, yüzü de güzel olacak.

e. İtidalli, Dengeli Olmak

(*Ve’l-iktisad*) Üçüncüsü de *iktisad*. Tabii kelimelerin tarih boyunca yaşantıları vardır. Mânâ değişiklikleri vardır, manasında gelişmeler ve kaymalar vardır. İktisad, bugün ekonomi mânâsına kullanılıyor. İktisadi ve Ticari İlimler Fakültesi diyoruz.

“—Sen ne iş yaparsın?”

“—Ben iktisatçıyım, işletmeciyim.” diyor.

İktisad bugün belli bir mânâyâ geliyor; ama eskiden de o mânâyâ gelecek demek değil bu.

Her kelimenin bir tarihi var. Tarih içinde başka mânâya gelmesi de mümkün. İktisad, itidalli davranmak demek. Yâni aşırı olmamak; ne fazla öyle, ne fazla böyle... Ne az ne çok. İfrad ve tefridin ortasında dengeli gitmek iktisattır. Yâni, itidallilik demek. Bak gördün mü, iktisat kelimesi eskiden başka mânâya geliyormuş, Peygamber Efendimiz başka mânâya kullanmış. Dengelilik demek yâni, aşırı olmamak demek.

Şimdi aşırılıklar neler olabilir? Meselâ bir adamın parası vardır, çok parasını harcar harcar; bu adama *müsrif* diyoruz. İsrafçı bu adam, israfçı...

Bizim dört gün aile eğitimimiz oldu Alanya’da, çok büyük bir tatil köyünde; 700-800 kişilik bir toplantı yaptık dört gün. Açık büfe, yemekler açık büfeydi, masanın üstünde... Herkes tabağına koyuyor, istediği yemeği koyuyor, gidiyor masaya oturuyor, yiyor onu; serbest, tahdid yok... Yâni, az alacaksın, bir tabak alacaksın diye bir şey yok. Başında nöbetçi yok, karışan yok yâni... Serbest, doyasıya açık büfe...

Şimdi ben dikkat ettim kardeşlerimize, tabii eğer lokanta da olsaydı, kendisine gelen yemeği usta koyacaktı, belli bir miktarda koyacaktı. O da onu yiyecekti... Ben lokantada da yemek yerken, ya çok koydurtmuyorum tabağıma, ya da tabağıma konulanı yıyorum; yahut da satıyorum. Arkadaşlarıma satıyorum. Diyorum ki:

“—Bak şu tarafını hiç yemedim, var mı bunu

yiyecek? Zıyan olmasın, yazık...” filan diyorum, “Bak temiz!” diyorum, satıyorum ki dökülmesin, çöpe atılmasın diye. Yâni, israf doğru değil diye.

Şimdi bazıları kocaman, yaygın, büyük tabaklara böyle Mevlevî külâhı gibi, yukarıya doğru yığma dolduruyor. Bir orasından alıyor, bir orasından alıyor, ondan sonra götürüyor. Ne olacak o? Atılacak. İsrâf haram... Az al, tabağındakinin hepsini sıyr... Yâni, bir damlayı bile zıyan etmek doğru değil. Çok önemli... İsrâf haram... Evde de öyle olacaksın, para verdiğin yerde de öyle olacaksın. Zıyafet olan yerde de öyle olacak, açık büfede de öyle olacak.

Bu bir terbiye işte... Tabii, keşke bütün kardeşlerimiz burada olsalardı da oraya katılanlar, anlatsaydık; ama duyarlar bunu, tabağındakinin yemediğinin, döktüğünün hesabını verecek yarın Allah’a... O kadar yemeği bol bol aldın, heveslendin, üç tabağı önüne koydun, onlar ondan sonra bidona gitti, çöp bidonuna... Mutfığa gittiği zaman, adam orada fırçayla, fırt fırt yapıyor, hadi atıyor, tabak yıkanmaya gidiyor. Zıyan oldu onlar, israf oldu, israf haram.

Azıcık al, yiyeceğin kadar al!.. Kendini bilmiyor musun, midenin ölçüsünü bilmiyor musun, kendi halini bilmez misin? Azıcık al, sıyr, bitir, tertemiz götür. Ben bazen böyle tabağı sıyrırım, şaka yaparım, hanıma veririm, derim ki:

“—Bak, tertemiz yıkadım sana, zahmet olmasın diye, rafa koy!” derim.

Rafa koymaz tabii de, ama hiç bir şeyi ziyan etmem. Çünkü yağ da bir madde, gıda maddesi oradaki, her şey bir şey. Ziyan doğru değil...

Demek ki israf bir aşırı uçmuş, israf haram; haram...

“—Aaa, israf harammış... İçki de haramdı, hocam içki de haramdı, şimdi ne olacak? İsraf da haram mı?”

“—Aynı, israf da haram!”

“—Ayy, keşke bilseydim; ben o zaman hiç israf yapmazdım.”

Tabii ya, içki içmediğin gibi israf da yapmayacaksın! Ben her zaman söylüyorum; haramların çeşitlerini öğreneceksiniz. Bir müslümanın bir müslümana üç günden fazla dargın kalması haram... Ne? Haram... Dargın kalmayacaksın. E, ne olacak? Konuşacaksın, dargınlık yok İslâm’da... Eğer bir derdin varsa, anlat! İnsanlar konuşa konuşa anlaşır, anlaşmak lâzım. Küsmek yok, dargın olmak yok, haram...

İsraf etmiyor da, har vurup harman savurmuyor da; eli böyle sıkı, açabilirsen aşk olsun... Hiç açılmaz eli, sımsıkı yumrukları. Şuradan yalattırmaz yâni dışını, avucunun içindekinin dışını bile yalattırmaz. Ha, bunun da adı cimrilik. Bu da haram... Bu da doğru değil, bu da bir aşırılık.

Müslüman nasıl olacak? Ne müsrif olacak, ne cimri olacak; orta, itidalli olacak. Her şeyi dengeli yapacak. Çok süslenip, giyinip donanıp, çok fiyakalı olmayacak; çok da derbeder olmayacak. Her şeyde ölçülere dikkat edecek

ölçülü olacak. İşte buna iktisat diyoruz.

İktisad yâni, tutumluluk demek değil; iki aşırı uçta olmamak, normal yolda olmak demek. Bunlar önemli şeyler. İbadette de var bu. Peygamberlere mahsus bir sıfat olduğu için söyleyelim, Peygamber SAS Efendimiz ashabını uyarmıştı.

Bazıları yemin etmişler. Birisi demiş ki:

“—Ben, hiç oruçsuz vakit geçirmeyeceğim. Bundan sonra her gün oruç tutacağım!”

Bir tanesi de demiş ki:

“—Ben geceleri bundan sonra hep sabahlara kadar ibadet edeceğim!”

Bir tanesi de demiş ki:

“—Hep bu kadınlarla evlenmeden neler oluyor, neler oluyor; hiç evlenmeyeceğim, bekâr yaşayacağım, hep ömrüm böyle geçecek!”

Efendimiz bunları duymuş, çok kızmış, sinirlenmiş, Alnındaki

damarı kabaracak kadar asabileşmiş ve bunlara ikazda bulunmuş:

“—Böyle yapmayın, bu aşırılık!” demiş. “Bakın, ben sizin Allah’tan en çok korkanınızım, Allah’ın en sevdiği kimseyim; ama böyle aşırı yapmıyorum. Gecenin belli zamanları uyuyorum, sonra uyanıp gece ibadeti yaptığım zaman da oluyor. Bazı günler oruç tutuyorum, oruç tutmadığım zamanlar da oluyor. Görüyorsunuz evliyim.”

Yâni, tabiata, yaratılışa, hilkate, fıtrata uygun

bir din...

“—Efendim, hristiyanlar hiç evlenmiyor, rahibeler evlenmiyor, papazlar evlenmiyor.”

Böyle şey yok... Nasıl olacak? Allah madem seni erkek yaratmış, o zaman evleneceksin, çoluk çocuğun olacak. evin erkeği olacaksın, adamı olacaksın, kocası olacaksın kadının, çocukların babası olacaksın, normal bir şey... Madem seni de hanım yaratmış, sen de evleneceksin, çoluk çocuk sahibi olacaksın, ev hanımı olacaksın, çoluk çocuk yetiştireceksin. Neden? Böyle yaratmış Allah... Âdem AS, Havva AS... E, niye böyle olmuş?

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ
الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ

(يس: ٣٦)

(Subhâne’llezi haleka’l-ezvâce küllehâ mimmâ tünbitü’l-ardu ve min enfüsihim ve mimmâ lâ ya’lemûn) [Yerin bitirdiklerinden, insanların kendilerinden ve henüz mahiyetini bilmedikleri şeylerden bütün çiftleri yaratan Allah’ı tesbih ve takdis ederim.] (Yasin, 36)

Hem insanları, hem diğer mahlûkları, hem bitkileri Allah böyle yaratmış. Hurmanın bile erkeği dişisi var... Erkek hurmanın dalları dikenli oluyor. Yâni biraz yanaştığın zaman batıyor. Onun çiçekleri alınıyormuş, dişi hurmanın üstüne asıldığı zaman hurma öyle oluyormuş.

Bizim şurada avluyu genişletelim diye

kestiğimiz incir ağacı vardı. Erkek incirdi aşısı olmadığından, kozalakları, kobatları pat pat düşüyordu. Çocuklar birbirleriyle oyun oynuyorlardı onları toplayıp, ellerine alıp, birbirlerine atıyorlardı. Neden düşüyor?

Aşılanmadığı için. Aşılı olması lâzım...

Bizim köyde fıstık aşılamışlar dağdaki yabani birtakım bitkilere; olmamış. Fıstık teşekkül etmiyor. Gitmişler ziraatçılara söylemişler. Demişler ki bunun erkeği var, dişisi var. Siz buna dikkat etmemişsiniz ondan... Erkeğini, dişini temin etmişler, ondan sonra güzel güzel fıstıklar oluyor. Antep'in fıstıklarından da daha pahalı oluyormuş bizim fıstıklar daha iyi oluyormuş yâni, nedense? Kokusu, rayihası filan güzel oluyormuş. Yâni, her şey fıtrata uygun olacak.

“—E pekiyi, bir insan evlenmezse ne olur?”

Bir insan evlenmediği zaman, ruhî ihtiyaçları gelişmediğinden veya baskı altında olduğundan, tabii bir insan olmaz. Gayri tabii bir insan olur. Bir kız evlenmediği zaman, gayri tabii olur. Yaşı geldi mi, geçmeğe başladı mı ruhsal sıkıntılar başlar. Neden? İnsanın tabiatı böyle olduğundan. İnsanın tabiatını Allah böyle yarattığından...

Bekâr durmak yanlış... Bekâr durmayıp da kazanovalık yapmak, çok aşırı kız peşinde koşmak, onu bunu ayartmak mayartmak; bu da haram. Nasıl olacak? Bunun orta yolu nedir? İşte evliliktir, normal ilişkiler içinde ciddi bir hayat sürmektir. İslâm budur, İslâm nedir? İslâm iktisat dinidir, itidal dinidir. Aşırı değildir...

İbadette de aşırılık yoktur, fazlalık ve eksiklik yoktur. Hepsinin ölçüsü vardır, davranışlarda vardır, bunlara dikkat edeceksiniz.

Evet, işte iyi bir hal ve gidiş; güzel bir yüz, mütebessim bir çehre ve her işi itidalli, dengeli yapmak; peygamberliğin yirmi beşte birinden birisiymiş.

Güzel yüzlü olabiliriz. Yâni görünüşümüzü düzeltebiliriz. Peygamber Efendimiz görüşünün maddî yönden de güzel olmasına dikkat ederdi. Meselâ dişlerini misvaklardı, dişleri inci gibiydi. Dişlerinden etrafa ışıklar saçılırdı. Böyle tarif ediyor ravîler. Yâni şöyle dudakları aralanıp da dişleri görüldüğü zaman etrafa ışıklar saçılırdı. Neden? Çok güzeldi dişleri, öyle sararmış, kararmış, çürümüş, perişan değildi. Diş güzelliğine, ağız sıhhatine dikkat ederdi.

f. Temizlik

Başka nelere dikkat ederdi? Koltuk altlarındaki kılları alırdı Peygamber Efendimiz. Çünkü koltuk altı terler, birisi de koltuk altının terinden dolayı koku olduğunu ona hatırlatmazsa yanındakiler burnunu kapatıp kaçarlardı. Keşke birisi buna koltuk altlarına sürülen filanca şeyi anlatsa filan diye reklâmlar oluyor ya...

Çünkü teke gibi kokar insan. Orada terler, bir terleyip bir kurudu mu, bir terleyip bir daha kurudu mu; bazı insanlar maaşallah tekeden de fena kokuyor. Ne yapacak? Koltuk altlarını temizleyecek, yıkanacak, oraya koku, işte ne ise gerekli şeyleri sürecek. Başka çaresi yok çünkü yanındaki duramıyor kokusundan,

yanındaki duramıyor.

Ağız temiz olacak, ağızını çalkalayacak, yıkacak, dişleri misvaklayacak, fırçalayacak filan... Elbisesi temiz olacak.

“—Hocam, benim vücudum temiz de, elbisemi aldırma...”

Olmaz, elbise temizliği de namaz için lâzım. Üst baş temizliği de lâzım. Tertemiz olacak her şeyi müslümanın. Yeni olmayabilir, bir tanecik elbisesi olur; ama tertemiz olacak, pırıl pırıl olacak, burcu burcu olacak. Burcu kelimesini çok seviyorum, nedense çok hoşuma gidiyor. Burcu burcu kokacak elbisesi...

Bir şeyi okuyunca çok hoşuma gitti, temiz elbisenin tesbihi, zikri varmış; elbise kirlendi mi tesbihi, zikri sönermiş, bitermiş. Biliyor muydunuz? Temiz elbisenin zikri, tesbihi varmış; elbise kirlendiği zaman zikri, tesbihi sönermiş, bitermiş. Mumun böyle bittiği gibi, canı gittiği gibi yâni olurmuş.

Onun için temiz giyineceğiz. İki tane elbise alırız, iki üç tane çorap alırız, birisini yıkarız, ötekisini giyeriz; onu yıkarız ötekisini giyeriz olur biter yâni, hep böyle üstümüzdeki elbiseler tesbih etsin. Her şeyimiz mübarek olsun, giyimimiz, kuşamımız her şeyimiz güzel olsun, tertemiz olsun, pırıl pırıl olsun.

Efendimiz güzel koku sürerdi bir de. En güzel kokuları sürerdi. Zaten kendisi çok güzel kokardı da fakat çok da güzel kokular sürerdi. Bir yerden geçtiği zaman bir başkası o sokaktan geçerse kokuyu duyardı.

“—Peygamber Efendimiz buradan geçmiş. ” diye kokusunu duyardı.

Güzel koku sürerdi. Taranırdı, tarağı vardı, aynası vardı, misvağı vardı... Bunların hepsi nedir? Güzellik alet edevatıdır. Bilmiyorum sizin tarağınız var mı, misvağınız var mı, güzel kokunuz var mı yanınızda? Bilmiyorum içinizdeki çamaşır kaç günlük? Bilmiyorum koltuk altlarınız temizlenmiş mi? Bilmiyorum ter kokuyor musunuz, kokmuyor musunuz? E, bunları kendiniz şey yapacaksınız, yâni kendi kendinize özen göstereceksiniz, tertemiz olacaksınız, burcu burcu olacaksınız, mümkün olsa...

Abdülhamid Han hoşuma gidiyor, her sabah havlusunu alırmış, her sabah gidermiş, yıkanır mış ondan sonra giyinirmiş. O en güzeli, her zaman yıkanmak en güzeli.

Keşke evler müsait olsa, banyolar müsait olsa, keşke her gün güzelce yıkansanız. O zaman sakal da böyle yumuşacık oluyor, sa da yumuşacık oluyor, insanın da böyle cildinin gözenekleri açıldığı için bir rahatlık hissediyor. Bir hafiflik hissediyor...

Aksi takdirde işte bugün yıkanamadı, yarın yıkanamadı, öbür gün yıkanamadı, böyle bir yapış yapışlık başlıyor insanın vücudunda, kokular başlıyor, ağırlıklar başlıyor filan... Salar keeleşiyor, sakallar keeleşiyor filan... E, hiç olmazsa haftada bir yıkansın...

Bak eskiden, mahrumiyet zamanlarında bile Peygamber Efendimiz biliyorsunuz çöllerde

yaşadı. Yâni, orada bile haftada bir cuma guslü, abdesti almak ne kadar sevap. Yâni, hiç olmazsa haftada bir, bir güzel yıkansın tepeden tırnağa; hiç olmazsa... Tabii günde beş defa da elini, ayağını yıkıyor. O ayaklar günde beş defa gıcır gıcır yıkanır, ayak kokusu kokar mı?

Bizimkiler ne yapıyor? Bir çorabı altı ay giyiyor. Erzurum'dan buraya gelinceye kadar çorabı çıkarmıyor. Ondan sonra da camiye geliyor, arkasındaki adam fenalıklar geçiriyor. Namaz kılınca kadar

“—Ayy, sabredeyim ya Rabbi, dur bakayım, üç rekat kaldı, iki rekat kaldı...” filan, neden? Kokuyor, kokuyor,

“—Mübarek adam, sen bu çorabı çıkartsaydın, pabucunun içine koysaydın, bak şurada şadırvandan şırıl şırıl su akıyor. Şırıl şırıl sözü de hoşuma gidiyor benim; burcu burcu gibi... Ne güzel kelimeler var. Şırıl şırıl su akıyor, gıcır gıcır yıka ayaklarını. Hatta sabunla... Sabunluyorum, çok güzel oluyor. Ayaklarını sabunla, araları sabunla, şöyle tertemiz olsun. Kokmasın... Gel buraya, çıplak ayakla gel! Kimse seni ayıplamaz, niye çorapsız geziyor diye. Daha güzel olur...

Hâsılı, Efendimiz dış görünümün şartlarına da dikkat ederdi, güzellik alet ve edevatını da kullanırdı, güzelliğe gayret ederdi, “İslâm temizlik dinidir.” buyururdu.

Temizliği de birtakım şartlara bağlamış. Abdest almak namaz için gerekli oluyor, gusül abdesti gerekli oluyor, haftada bir hiç olmazsa Cuma

guslü almak gerekli oluyor filan diye... Yâni, temizliği mecburiyetlere bağlamış ki halk ne yapmasın diye? Kaytarmasın diye, yan çizmesin diye...

“—E, bunun ne önemi var Hoca!”

Bunun o kadar önemi var ki; eskiden Avrupalılar yıkanmazmış... Neden yıkanmazmış? Küçükken papazın kendisini ıslattığı vaftiz suyunun bereketi kaçmasın diye yıkanmazmış. Yıkanmaktan sıhhati bozulur diye düşünürlermiş. Bizim Osmanlı dedelerimize şaşarlarmış,

“—Yahu bunlar bıcıl bıcıl, çıpıl çıpıl, şırıl şırıl yıkanıyorlar, bunlar hasta olacak, ölecek!” filan derlermiş, yıkanmazlarmış.

O Paris’in meşhur, güzel kokularının çıkması, o ter kokularını, yıkanmamaktan meydana gelmiş vücuttaki birikmiş pis kokuları bastırmak içinmiş, Paris’in kokularının güzel olmasının sebebi oymuş.

E, bir insanı düşünebiliyor musunuz, büyük abdestini yaptığı zaman iyice temizlenmemesinden ne kokular hasıl olur? Ben bir terzi arkadaşın yanıdaydım. Birisi pantolonunu ütöletmeye göndermiş terziye... Terzi de malum suya şöyle sokuyor bir şeyi, süngerini, pantolonun şöyle üstüne bir sürüyor, ondan sonra ütölüyor. Yâni, biraz ıslatıyor, öyle ütölüyor. Tam ayak arasını ütölemeye gelince bir kokular çıktı... Yüznumara gibi...

Yâni, adamın kendisi yok pantolonun içinde, adamın kendisi yok; ama neyi gösteriyor bu? Vaziyetin çok fena olduğunu gösteriyor. Yâni

pantolonun pis kokusu... Öyle ütülerken, etrafa yüznumara kokuları yayıldı. Demek ki, büyük abdestinden sonra gerekli temizliğe ihtimam etmiyor. Demek ki suları, selleri —su kullanıyorsa— demek ki oraları temiz değil.

Nasıl olacak? Pırıl pırıl olacak. Şu kadar bir yerden daha fazla miktarda veya avuç içi kadar derler, daha fazla miktarda pislik olursa insanın vücudunda, elbisesinde namazı olmaz. Demek ki dikkat edecek, temiz olmaya dikkat edecek, aziz ve muhterem kardeşlerim!..

Evet, demek ki hal ve gidişimiz iyi olacak. Hal ve gidişin iyi olmasını sağlamak kolay bir şey değil. Bu İslâm'ın emirleri öğrenmeyi gerektiriyor. Bu da ilmik ilmik halı dokur gibi bir şey. Yavaş yavaş öğrenilecek. Bak biz buraya geliyoruz, hadis okuyoruz, siz de dinliyorsunuz Allah râzı olsun. Her gün bir şeyler öğreniyoruz, uyguluyoruz... İşte halıya bir iki ilmek atmış oluyoruz. Böylece, böyle ilmik ilmik, ince ince, yavaş yavaş oluyor. Hızlı olsa daha iyi... Aileden olunca hızlı olur. Küçükten öğretilirse, bir insan; küçük yaştan öğretilirse çok iyi olur.

Bu eğitim toplantısı yaptığımız yerde bizim ruh sağlığı merkezimizden bir doktor kardeşimiz bir konuşma yaptı topluma. Ben hayran kaldım. Çok şeyler öğrendim ruh sağlığıyla ilgili. Bir çocuğun üç yaşına kadarki hayatındaki karşılaştığı olaylar, ondan sonraki hayatında çok büyük tesir meydana getiriyormuş. Meselâ annesinin, “Altına yaparsan senin pipini yakarım!” demesi. “Çişini yaparsan, pantolonunu ıslatırsan, iğne yaparım!” filan demesi; ileride ruhsal bazı

hastalıklara yol açıyormuş. O baskılar, o çok önemliymiş. Ne yapacaktınız çocuğa?

“—Aferin evladım, bak kendi kendine haber verdin çiş yapacağını hadi bakalım aferin bilmem ne, al sana şeker bilmem ne...” böyle methederek yapacaktınız bu işleri... Sertlikle olmazmış bunlar. Üç yaşına kadarki şeyler...

Babasının çocuğa ilgi göstermemesi, erkek çocuğunun sonunda buluş çağına erdiği zaman, ruhsal hastalıklara düşmesine sebep oluyormuş. Babasının davranışlarının önemi var çocuk üzerinde. Annenin şefkatinin önemi var. Üç yaşına kadar... Onları kitap haline getirsinler veya makale haline getirsinler dergilerden okuyun, biz çocuklarımızı ziyan ediyoruz. Hata ediyoruz biz... Hepimiz çocuğa yakarım, ederim demişizdir. İğne batırırım demişizdir yâni... Ben çok üzüldüm... Bunları öğrenmek lâzım... Çocuğun ilerideki ruhsal gelişmesini çok berbat ediyormuşuz biz. Küçük yaştaki eğitim çok önemliymiş. Bunların hepsini öğrenelim...

Hal ve gidişimiz güzel olacak. Bu ilmik ilmik olacak. Sabırla olacak, zamanla olacak, devamlı bir çalışmayla olacak bir eğitim süreci... Kolay değil; ama aileden olursa çabuk olur, sen de biraz heves eder de dini kitapları çok okursan, çabuk olur. İskenderpaşa'da haftada bir hocaefendi vaaz verecek diye beni beklersen, ağır olur. Otuz yılda olur, kırk yılda olur. İş öğrendiğin zaman iş işten geçmiş olur.

“—Ah be, hay Allah, ben çocuğu istediğim gibi yetiştirememişim! Demek ki kabahat bendey-

miş. Haa, benim çocuğumun kusurunun sebebi demek ki benmişim.” diye, sonra anlar insan.

Onun için çok okuyun! Dinî kitapları, yayınları, konuşmaları takip edin! Sonra güleç güzlü olacaksınız, heyetiniz, görünümünüz güzel olacak. Bu da önemli... Kaşınıza, gözünüze, bıyığınıza, sakalınıza, kokunuza, temizliğinize, giyiminizin şöyle rahat olmasına dikkat edeceksiniz; önemli... Kişiliğinizi aksettiriyor.

Ben meselâ birisini ayıpladım. Baktım yaşlı bir insan, saçına filan kır düşmüş. Blue-jean pantolon giymiş, dar da... E, bu delikanlı gibi yâhu, olmadı... Garipsedim yâni ben. Şöyle biraz rahat giyinse ya, ne oluyor böyle daracık patates gibi... Yamrular yumrular çıkıyor ortaya. Çocuklarda da iyi olmuyor da, hadi delikanlılar yapıyor sen niye yapıyorsun? Bari sen yapma!..

Yâni giyim kuşama da dikkat edeceğiz. Yüz güleçliğine, herkesi böyle güleç yüzle, beşâsetle karşılamaya dikkat edeceğiz. Bir de aşırılıktan kaçınıp itidalli bir yolda yürüyeceğiz. Müsrif olmayacağız, cimri olmayacağız. İbadete aşırı düşkün olup, vazifelerimizi ihmal etmeyeceğiz; ibadetten aşırı kaçıp, ibadet kusurlu olmayacağız... vs. Her şeyimizi böyle ölçülü yapmaya gayret edeceğiz.

Allah bize güzel ahlâkı nasib eylesin... Hocamızın Tasavvufî Ahlâk kitabını lütfen okuyun. Hocamız ahir ömründe o *Tasavvufî Ahlâk*’ı ömrünün tecrübelerini size aktarmak için yazdı. O güzel kitabı okuyun, oradaki güzel

huyları benimsemeye çalışın, kötü huylardan kurtulmaya gayret edin...

Allah sizi peygamberlerin sahip olduğu güzel huylara sahip olanlardan eylesin... İki cihanda aziz ve bahtiyar eylesin... Cennetiyle, cemaliyle cümledenizi müşerref eylesin...

Fâtiha-i şerife mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
16. 02. 1997 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİNE PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
KÜRSÜ